

השאלה שנשלחה אלי במסגרת תת הרשת לנושאי הוראה academicteaching@listserver.cc.huji.ac.il הינה:

אנחנו בדיוק מתכננים מועדון קריאה סביב מאמר שטוען שסקרי הוראה אינם מדד לאיכות הוראה כך שאשמח אם תוכלי להאיר את עינינו איך להתייחס למאמרים שמראים שסקרי הוראה מוטים.
ד"ר איתי פורמן, ראש המרכז לקידום ההוראה והלמידה, עזריאלי מכללה אקדמית להנדסה, ירושלים

אשיב עליה בשני חלקים.

מאמרים שמראים שסקרי ההוראה מוטים (חלק א): פגמים ושגיאות שכיחים במיוחד

ניתן למצוא פגמים ושגיאות כאלו בכל מחקר על סקרי ההוראה (ובחלקם גם במחקרים אחרים) אבל הם נמצאו כשכיחים במיוחד במאמרים השוללים את תקפות הסקרים וטוענים שאין להשתמש בתוצאותיהם.

- פגמים בשימוש במערכות סקרי הוראה עם מהימנות ותקפות נמוכים**
מערכות סקר לא מעטות במוסדות אקדמיים בארץ (ובעולם) עוצבו ע"י צוות מקומי (אנשי סגל וראשית מחלקות וועדות) שאינם מקצועי בנושאי סקרי הוראה וגם לא השקיע בלימוד הנושא מספרות מקצועית באופן ראוי. כתוצאה, ייתכן שאחדות ממערכות הסקרים אינן מהימנות ואינן תקפות - אם מבחינת שאלון הדירוג ואם מבחינת דרכי הפעלת הסקר, ניתוחו, דיווח התוצאות והשימוש בתוצאות (על כך, ברשימות אחרות). אם כך, השימוש במערכות אלו הוא שגוי.
 - פגמים בבחירת מדגם ספציפי למחקר שתוצאותיו מוכללות לאוכלוסיות של כלל המוסדות האקדמיים באותה ארץ, כשהמדגם אינו מייצג אוכלוסיות אלו:**
 - מדגם שאינו מייצג את אוכלוסיית המרצים: כזה שכולל רק מתרגלים/עוזרי הוראה, או רק אנשי סגל חדשים, או רק נשים, או רק מרצים שמעוניינים או שמסכימים לעריכת הסקר בכיתותיהם, וכדומה.
 - מדגם שאינו מייצג את אוכלוסיית הסטודנטים: כולל רק סטודנטים עם יכולת גבוהה, או רק עם יכולת נמוכה (על פי הציון המצטבר, ציון הקבלה, הפסיכומטרי), רק סטודנטים חדשים (בשנה הראשונה), רק סטודנטים לתארים גבוהים, וכדומה.
 - מדגם שאינו מייצג את אוכלוסיית הקורסים במוסד האקדמי: כולל רק קורסי הרצאה או רק קורסי תרגול, רק קורסים בינוניים וגדולים, רק קורסים חדשים, רק קורסים שנבחרו ע"י המרצים (כשהשאלון אינו מועבר לכל המרצים בכל הקורסים במוסד האקדמי אלא לכל מרצה רק ב 1-2 קורסים שהמרצה בוחר מכלל הקורסים שמלמד).
 - מדגם שאינו מייצג את מגוון הדיסציפלינות: כזה שכולל קורסים בדיסציפלינה יחידה או במקבץ דיסציפלינות מאותו סוג, כמו רק אלו של מדעי הרוח או רק של מדעים מדויקים.
 - מדגם שאינו מייצג את מגוון המוסדות האקדמיים: כולל רק סוג מסוים של מוסדות כמו רק מכללות/אוניברסיטאות טכנולוגיות, רק מכללות פרטיות, רק מכללות for-profit, רק מכללות צבאיות, רק מכללות דתיות (שלוש הקטגוריות האחרונות - בעיקר בארה"ב), או כולל רק מוסד אקדמי יחיד שהוא מאוד ייחודי ושונה ממרבית המוסדות האקדמיים באותה ארץ.
- ההכללה של כל אחד מהמדגמים הללו לאוכלוסייה הכללית של מוסדות החינוך הגבוהה היא שגויה, ואין לייחס ממצאים של מאמר שמציג מחקר מסוג זה לכלל המוסדות האקדמיים באותה ארץ. כמובן שכל אחד מהמדגמים הספציפיים האלו ניתן להכללה לאוכלוסייה מאותו סוג של המדגם. הכרחי לציין מקרים של אוכלוסייה ספציפית שלא ניתנת להכללה גורפת באופן מפורש בתקציר המחקר ובסיכומו, משום שהשימוש בהכללה כזו הוא שגוי.**
- פגמים בהתעלמות מהתיאוריות והידע העולמי הקיים בנושאי סקרי ההוראה, שפותחו ונבנו באלפי מחקרים במהלך עשרות שנים ושנגישים באינטרנט באמצעות אלפי פרסומים, הכוללים גם סיכומי מחקרים בנושאים השונים.**
 - פגמים בשיטות המחקר ובניתוחים הסטטיסטיים**
 - פגמים בהסקה.** למשל, הסקת סיבתיות על בסיס קורלציות, או קישור של דירוג סטודנטים את המרצה שלהם בקורס מסוים, ללמידה שלהם בקורס העוקב לו (על כך בפעם אחרת, יש כמה מחקרים שעושים זאת).
 - פגמים במדידת למידת הסטודנטים בהקשר להוראת המרצה או לתוצאות הסקר (על כך בפעם אחרת).**

7. פגמים ב"בית" שבו פורסם המאמר (עיתון/מגזין, כתב עת, ספר, אתר באינטרנט), בהליך קבלת המאמר לפרסום, וברקע הרלוונטי של החוקר כותב המאמר (על כך ברשימה הבאה).

איך להשתמש ברשימה זו?

אם אתם שוקלים איך להתייחס למידע המוצג במאמר ששולל את התקפות של סקרי ההוראה, רצוי שתבדקו את הנושאים הבאים:

1. אם סקר ההוראה שמיושם במחקר נערך במוסד אקדמי יחיד או במספר קטן של מוסדות אקדמיים, בדקו אם מחברי המאמר מציגים מידע על המהימנות והתקפות של אותו סקר.
2. בדקו את ההתאמה בין המדגם של המחקר לבין האוכלוסייה שאליה המחקר מיועד להיות מוכלל (בדרך כלל מובן במשתמע שהתוצאות מוכללות לכל המוסדות האקדמיים באותה ארץ ולכל סוגי המרצים, הסטודנטים, הקורסים, והדיסציפלינות). התייחסו אחד לאחד לחמשת סעיפי ההתאמה a-e שלעיל.
3. בדקו את ההסתמכות על ספרות התיאוריה והמחקר על סקרי ההוראה בנושאי המאמר.
4. 6- שיקלו באופן ביקורתי את שיטות המחקר, הניתוחים הסטטיסטיים, ההסקות, ואיך נמדדת למידת הסטודנטים אם בכלל.

על 7. בפעם הבאה

בברכה

נירה חטיבה